בס"ד, גליון מספר 242 • פרשת כי תשא תשפ"ב • שנה ו'

עטרת ישרה

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצללה"ה

ק"ק "עטרת ישועה"

דז'יקוב

ע"ש מרן רביה"ק
בעל עטרת ישועה זיע"א
בנשיאות
הגה"צ רבי חיים מאיר הורוביץ שליט"א
אבדק"ק דז'יקוב

עטרת ראשינו

ממשנתו של הרב אב"ד שליט"א

המבשל פחות מכזית בשר בחלב ואכלו האם עובר על איסור תורה

בפרשתינו ציונו הבורא ית"ש על איסור אכילת בשר בחלב. ובחולין קט"ו ב' אמרי' "דבי רבי ישמעאל תנא לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פנמים אחד לאיסור אכילה אחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בישול", ע"כ נכתוב בע"ה בענין איסור בשר בחלב.

הנה קיי"ל כר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה, ויש להסתפק האם איכא איסור חצי שיעור בבשר בחלב או לא.

והנה לענין איסור בישול בשר בחלב, נסתפק בזה הפמ"ג ז"ל בפתיחה להל' בשר בחלב אות ג'. ויסוד ספיקתו בנידון הכללי בהא דאמרי' דטעמא דאיסור חצי שיעור היינו משום דחזי לאיצטרופי, האם הכונה דאחרי שיאכל ח"ש יאכל עוד ח"ש, וא"כ כ"ז רק באיסורי אכילה דמהני אכילתו כדי אכילת פרס, אבל בבישול דליכא ענין צירוף ליכא איסור ח"ש. או דילמא חזיא לאיצטרופי הכונה דאסרו ח"ש משום דאם יבשל עתה בי' חצאי שיעור ביחד הוי איסור דאורייתא, וזה שייך גם בבישול.

אולם לענין אכילת בשר בחלב פשיטא לי' להפמ"ג ז"ל התם דאיכא איסור דלא גרע משאר עבירות דאיכא איסור ח"ש. וכ"נ מדברי הט"ז ז"ל ביור"ד סי' צ"ב א' אלא דליכא הכרח שם דהוי איסור תורה, אבל רהיטת לשונו ז"ל נראה דהוי ככל איסורי תורה דח"ש אסור מה"ת.

והנה הפמ"ג ז"ל נופ' בספרו בינת נתנ ודרים כלל ל"ד הביא דברי המל"מ ז"ל ספ"א מחמץ ומצה ה"ז בשם מהרלב"ח ז"ל דהא דבעי' קרא לאיסור חצי שיעור בחמץ היינו משום דאיסור ח"ש נלמד בימוא ע"ד א' מהא דכתיב 'כל חלב' וא"כ ליכא למילף מהתם אלא איסור הדומה לחלב שלא היתה לו שעת הכושר ואסור מתחילת ברייתו אבל איסור חמץ דהי' לו שעת הכושר קודם הפסח ליכא למילף מהתם, וכ' הפמ"ג ז"ל דלפי"ז לענין בשר בחלב נמי איכא למימר הכי, דאיסור איסור חצי שיעור דהיתה לו שעת הכושר, אמנם הוא נופ' ז"ל בסוף כלל כ"ז הביא דברי מהרלב"ח ז"ל, וחק' ע"ז דא"כ איסורי נזיר דהיתה להם שעה"כ מנלן דח"ש אסור, ובע"כ לומר דכיון דאמרי' ביומא שם דטעם האיסור בח"ש היינו משום דחזיא לאיצטרופי א"כ כל איסורי אכילה נכלל בזה דשיך בהו הטעם דחזיא לאיצטרופי.

ונראה בע"ה לדון במילתא חדתא דגם באכילת בשר בחלב ליכא איסור תורה בחצי שיעור וכדלקמן.

א) נלע"ד בע"ה לדון בדבר החדש להוכיח דליכא איסור חצי שיעור בבב"ח.

אמרי' בחולין ק"ג ב' דאבר מן החי שחילקו מבחוץ אע"פ שאח"כ אכל את שני החלקים פטור, דכיון דאבר מן החי חידוש הוא דחייב נמי על גידים ועצמות, אין לך בו אלא חידושו ורק אם אכלו כאחת חייב. והפרי מגדים ז"ל ביור"ד סי' סי"ח משב"ז סק"ד לחדש יצא, דכי הכא דלגבי אבמה"ח אמרי' דאין לך בו אלא חידושו, א"כ ה"ה גיד הנשה, דגיד הנשה נמי חידוש הוא, דהרי עץ בעלמא הוא דאין בגידין בנותן טעם והתורה אסרתו, וא"כ גם בזה אמרי' אין לך בו אלא חידושו ואינו חייב אלא א"כ אכל כל הגיד כאחת אבל אם חילקו מבחוץ פטור.

ומעתה לפי"ז נראה לומר דגם בבב"ח הכי הוי, דכיון דחידשה התורה דחייבים על אכילתו גם בשלא כדרך אכילה, וכדאמרי' בפסחים כ"ה א' לדעת אביי, א"כ אין לך בו אלא חידושו דאינו חייב אא"כ אוכל ממנו שיעור כזית וכשיעור כל האיסורים, אבל באוכל חצי שיעור ליכא איסור כלל דאין זה כצורת האיסור, ונהי דאם אכל אח"כ עוד חצי זית חייב דהגיע לשיעור כזית ובכל דיני התורה שיעור כזית לא בעי' שיאכל בב"א, מ"מ נפק"מ דאם אכל רק חצי שיעור ליכא איסור כלל, ולא שייך בזה חזיא לאיצטרופי, דעכ"פ חצי שיעור ממנו הוי היתר גמור, משא"כ שאר איסורים דגם ח"ש הוי חפצא דאיסורא אלא דחסר בשיעור.

שו"ר דיש לגמגם בדברינו, דהתינח אבמה"ח דגיד הנשה דלא יתכן לעבור עליו אלא באופן המחודש דאבמה"ח אינו חייב אא"כ אוכל נמי הגידין והעצמות וכן גיה"כ דכל אכילת גיד הוי חידוש ולפי' אמרי' דאין לך בו אלא חידושו כצורת האיסור שאמרה תורה והיינו בב"א, אבל בבב"ח הרי משכח"ל לעבור עליו כשאוכל כדרך אכילה, אלא דהוסיפה התורה לאסור נמי אם אוכל שלכד"א, ושמא בזה לא שייך לומר אין לך בו אלא חידושו.

אמנם א"כ הא מיהת נימא דנהי דבאוכל בב"ח כדרך אכילה איכא איסורא דח"ש מ"מ באוכל חצי שיעור מבב"ח שלא כדרך אכילה ליכא איסור, דבזה שפיר נימא דכיון דהא דבב"ח נאסר שלא כדרך הוי חידוש א"כ אין לך בו אלא חידושו דאכילה שלא כדרך היינו רק בשיעור כזית.

ומצאתי סעד לזה מדברי המנח"ח ז"ל במצוה שס"ח אות ט"ז דכ' דאע"ג דאיסור עבנים לנזיר שיעורו בכזית ומהני צירוף בכדי אכ"פ, מ"מ באוכל חרצן שגם ע"ז הנזיר מוזהר אינו חייב אא"כ אוכלו בב"א וליכא איסור ח"ש בזה דכיון דאינו ראוי לאכילה וחידשה התורה דהנזיר חייב אין לך בו אלא חידושו יעו"ש, ומדבריו ז"ל מוכח דהא דהתורה אסרה חרצן בנזיר והוי חידוש אין בכוחו להשליך מזה על כל איסורי נזיר אלא על אכילת חרצן בלבד, וא"כ הה"נ לענין בשר בחלב, נימא דעכ"פ אם אוכל שלא כדרך ליכא איסור בח"ש.

שו"ר דיש לחלק בא"א בין אבמה"ח לבב"ח, דכיון דשיעור כזית לא נכתב מפורש באיסורים אלא הוי מדין שיעורין וכדאמרי' בסוכה ו' א', א"כ לא שייך לומר בזה אין לך בו אלא חידושו דהא שיעור כזית לא נתחדש בבב"ח בדייקא אלא אם הוא דין בכל התורה כולה.

ב) מיהו נלע"ד בע"ה דאדרבא איפכא שנינו ויש להכריח דאיכא איסור ח"ש בבב"ח.

דהנה כבר נודע בשערים דעת המהרש"ל ז"ל בשבועות כ"ג ב' בביאור דברי התוס' שם דלדעת ר' שמעון דלא נאמר כזית בכל איסורי אכילה אלא לענין קרבן אבל לענין מלקות האיסור הוי בכל שהוא, ה"ה דלוקין על אכילה שלא כדרך, וביאור הדבר דכל שלא כדרך אכילה הוי כאיסור חצי שיעור וכיון דלוקין על כ"ש ה"ה דלוקין על אכילה שלכד"א, יעו"ש.

והמל"מ ז"ל בפ"ה משבועות ה"ה הביא דברי מהרש"ל ז"ל והביא דגם מהר"י בן לב ז"ל כ"כ בחי' לשבועות, והק' ע"ז מהא דחצי שיעור איסור מה"ת ושלא כדרך אכילה מותר מה"ת, וחזי' דשלכד"א קיל מח"ש, ותי' דשלכד"א קיל מאיסור ח"ש, וע"כ לר"ש דח"ש לוקין עליו, א"כ שלכד"א נחתינן חד דרגא ואסור מה"ת אלא דאין לוקין עליו, והגרעקע"א ז"ל בגליון שם תי' דדברי מהרש"ל ז"ל היינו דוקא לר' שמעון דלוקין על ח"ש דכל שהוא למלקות, אבל לדידן דטעמא דח"ש היינו משום דחזי לאיצטרופי, וזה לא שייך באכילה שלכד"א.

ומעתה לפי"ז נראה בע"ה למילף מינה איפכא, דדבר שאסור מה"ת שלא כדרך אכילה לא יתכן דאכילת ח"ש ממנו מותר דלא יהא חמור איסור שלכד"א מאיסור ח"ש, וזה נכון גם לתי' דהגרעקע"א ז"ל, דמש"ל הגרעקע"א ז"ל היינו לאידך גיסא דאע"ג דח"ש אסור אין זה מכריח דשלכד"א אסור, אבל לאידך גיסא אם ח"ש מותר לא יתכן דשלכד"א אסור.

ומדאתי' בע"ה להכי, יש להכריח דח"ש מבב"ח לא די דאסור מה"ת אלא דאסור משום גופו של איסור אלא דאין לוקין ע"ז, וטעמא דידי' דהא אמרי' בפסחים כ"ה א' דבב"ח אסור שלא כדרך אכילה דלא כתיב בה אכילה, ומעתה לדעת מהרש"ל ז"ל הנ"ל הרי בהכרח דגם ח"ש אסור, ולא עוד אלא דחמירא מח"ש בשאר איסורים דהכא כיון דהתורה אסרה שלכד"א בהכרח דאסרה נמי ח"ש, וח"ש הוי משום גוף האיסור דבב"ח ואין זה משום חזיא לאיצטרופי.

ואין לסתור דבריו מיני' ובי' מהא דהאוכל בב"ח דלכד"א לוקה ואילו האוכל ח"ש מבב"ח אינו לוקה ולדבריו הא לא יתכן דשלכד"א חמור מאיסור ח"ש, הא ליתא, דהא כ' התוס' בפסחים כ"ב ב' ד"ה הכל דבאוכל בב"ח שלכד"א נהי דאסור מה"ת מ"מ אין לוקין ע"ז.

איברא, אכתי דברינו נסתרים מה דבכלאי הכרם דלוקין על אכילה שלא כדרך וכדקאמר אביי בפסחים כ"ד ב' ועכ"ז אין לוקין על פחות מכזית, מיהו גם זה אינו, דהא בלא"ה כבר הכ' האחרונים ז"ל אמאי אין לוקין על כלה"כ בפחות מכזית הא לא כתיב בה אכילה, ותי' דבכלל שיעורין שניתנו למשה מסיני לית שיעור כזית ובפחות מזה אין לוקין, וא"כ שפיר י"ל דאע"ג דח"ש מכה"כ ובב"ח הוי כגופו של איסור מ"מ אין לוקין ע"ז מדין שיעורין. ועכ"פ נפק"מ בטובא מש"כ דתצי שיעור מכלה"כ ובב"ח אסור משום גוף האיסור ולא משום חזיא לאיצטרופי, דליכא בזה כל הקולות שיש בח"ש וכנון לענין שלא חל שבועה אז איסור אחר ע"ז אע"ג דעל ח"ש מכל האיסורים חל.

שו"ר דהפת"ש ז"ל ביור"ד סי' רל"ח סק"א הביא דברי הפמ"ג ז"ל בספרו תיבת גמא פר' תולדות דכ' להדיא כדברינו, אלא דהתם לא הכריח כן מדברי מהרש"ל ז"ל ולא תליא לה בהא דאסור נמי בשלא כדרך אכילה אלא מסברא כ' דכיון דלא נאמר בכה"כ ל' אכילה איכא איסור ל"ת גם בפחות מכזית אלא דאין לוקין ע"ז, ולאחר החיפוש מצאתי דהפמ"ג ז"ל כ"כ גם בפתיחה להל' פסח החלק השני פ"ג ס"ה יעוש"ה.

מיהו הגר"ח ז"ל בחי' הגר"ח לסוף פסחים תי' דהא דבב"ח אינו חייב אלא בכזית אע"ג דלא כתיב ב' אכילה, היינו משום דכיון דהאיסור הוא אכילה, כך היא הלכה דאכילה היא בכזית ובפחות מכזית לא חשיב אכילה יעוש"ה, והנה לפי"ז נראה דפחות מכזית דלא נחשב אכילה אינו נכלל בגוף האיסור דבב"ח ואי אתינן לאסור ח"ש היינו רק מדין ח"ש בכה"כ דכולה, וא"כ הדרי' למאי דכ' דכיון דאיסור בב"ח הוי חידוש ליכא למילף מיני' אלא באוכל שיעור כזית.

ג) נלע"ד בע"ה לדון בדבר החדש דגם אם איכא איסור ח"ש בבב"ח מ"מ אין זה בכל האופנים.

ואפרש שיחתי, הנה התוס' ביומא פ"א א' ד"ה כל כתבו וז"ל שמעתי מקשה מאי איצטריך קרא לרבי עקיבא בפרק קמא דסנהדרין (דף ד.) לרבעיית דם הבא משני מתים שמטמא באהל ומאי טעמא דרבנן דפליגי והא קיימא לן כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין ומתרצא דמיירי ברבעיית דם הבאה משני נפלים שאין לא בזה ולא בזה רבעיית מתחילה אבל שני מתים שיש בכל אחד טפי מרבעיית לדברי הכל מצטרפין חצי רבעית מזה וחצי רבעית מזה".

והנה במ"א הבאנו מדברי הגאון מרוגשטוב ז"ל בצפנת פענח בפ"ג ממאכ"א ה"ו, דליף מדברי התוס' חידוש גדול, דחצי שיעור שאינו בא משיעור שלם ליכא איסור חצי שיעור, דהרי הא דכל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין, אין זה דין מיוחד בטומאה אלא בכל איסור או מצוה שנתנה בו תורתינו הקדושה שיעור. וכדחזי' מהא דהתם ביומא אמרי' דהא דאכילה ושתיה אין מצטרפין לענין תענית ביוהכ"פ אתיא כר' יהושע דרק בשוין בשיעורייהו מצטרפין, ועי' סוכה י"ז ב', ומדכ' התוס' כן גבי טומאה ממילא ה"ה גבי כל האיסורים דמאי שנא.

ומצאתי דכבר כ"כ הבית יצחק ז"ל בחיו"ד במפתחות לסי' ס"ד למילף כן מדברי התוס' אלא דכ' דאיסור מטומאה לא ילפי', [וצ"ע מהא דהוכחנו דדין זה דכל שטומאתו ושיעורו שוין המצטרפין נוהג בכה"ת כולה]. עוד מצאתי דהשו"מ ז"ל במהדו"ק ח"ב סי' מ"ה הביא דברי מהר"י מינץ ז"ל שדן בדם של לב עוף וכ' דליכא בזה איסור ח"ש, ופי' השו"מ ז"ל, דכונת מהר"י מינץ ז"ל דלא בא משיעור שלם יעוש"ה.

והשתא לפי"ז י"ל בע"ה דבר נפלא, דבשר בחלב כיון דלא נאסר אלא בתערובת שניהם, א"כ אם מערב פחות מכשיעור בשר וחלב [היינו דבהצטרף שניהם הוי פחות מכזית דהא חצי זית מזה וחצי זית מזה קיי"ל כללי בחולין ק"ח ב' דחייבים], הרי מעולם לא בא משיעור שלם של איסור דקודם תערובתן לא היו אסורים והאיסור נוצר רק ע"י התערובת, א"כ לא שייך בזה איסור ח"ש.

אמנם כ"ז כשבישל פחות מכשיעור בב"ח, אבל שיעור שלם בב"ח שנתבשלו וכבר נאסרו שפיר איכא בזה איסור ח"ש אם יאכל מזה פחות מכשיעור, דבכה"ג שפיר בא משיעור שלם.

ד) נלע"ד בע"ה להוכיח דליכא איסור חצי שיעור בבשר בחלב ובהקדם ב' הקדמות.

א) החת"ס ז"ל בחי' לחולין ק"ח ב' ד"ה גופא, הק' מנלן דבישול בב"ח שיעורו בכזית הא בישול אין זה מידי דאכילה, ותי' וז"ל "והכא צ"ל כמ"ש רמב"ם והוא ממדרש רבה כמ"ש ה"ה דלא אסר בהכתוב בשול אלא משום שהוא התחלת אכילה שמבשל לצורך אכילה והחמירה תורה אפי' בהכנת המאכל מכ"ש דאכילה בישול אסורה וכו', וכיון שכן ראוי שלא לאסור הבשול אלא בשיעור שלוקה על אכילתו".

ב) הבאנו בתחילת המאמר דברי הפמ"ג ז"ל דבבישול בשר בחלב ליכא איסורא דח"ש דלא שייך בזה הסברא דחזיא לאיצטרופי דבאיסור בישול לא שייך צירוף אלא באיסורי אכילה, וכ"כ הבית יצחק ז"ל בח"א סי' קי"א אות ז' יעו"ש.

והשתא לפי"ז אם נימא דבאכילה איכא איסור ח"ש, תיקשי נהי דא"א למיסר ח"ש בבישול משום הבישול גופי' דלא שייך בזה ענין צירוף, מ"מ תיפו"ל דאסור לבשל ח"ש דהרי הבישול הוי תחילת אכילה וכדברי החת"ס ז"ל, דהרי כל עיקר שיעור בבישול הוא משום לתא דאכילה דאינה אלא בכזית, וכיון דבאכילה אסרינן ח"ש ממילא יאסר נמי לבשל ח"ש, ודו"ק.

תמצית העולה מהדברים

א) המנח"ח ז"ל חידש דבבישול בשר בחלב ליכא איסור חצי שיעור אבל לענין איסור אכילת בשר בחלב איכא איסור ח"ש כשאר איסורים.

ב) נראה לדון בדבר החדש דאמרי' בחולין דאבמה"ח שחילקו ליכא איסור דכיון דחידוש הוא דהרי אינו חייב אא"כ אוכל גם הגידין והעצמות אין לך בו אלא חידושו ואינו חייב אא"כ אוכל האבר בב"א, והפמ"ג ז"ל כ"כ נמי לענין גיד הנשה דחידוש הוא דהא אין בגידין בנותן טעם וא"כ אינו חייב בחילק הגיד ואכל חצאי דאין לך בו אלא חידושו.

ג) ולפי"ז נימא אנן דבב"ח נמי חידוש הוא דהתורה חייבתו אפי' באוכל שלא כדרך אכילה ואין לך בו אלא חידושו ואינו חייב אא"כ אוכל כשיעור כזית ובפחות מזה ליכא כלל חפצא דאיסורא וממילא ליכא בזה איסור ח"ש.

ד) מיהו י"ל דשאני אבמה"ח דלא משכח"ל לעבור עליו אלא באוכל נמי הגידין והעצמות וכן בגיה"ג, אבל בב"ח נהי דחייב באוכל שלכד"א, מ"מ הא משכח"ל לעבור עליו באכילה כדרך.

ה) אמנם א"כ עכ"פ אם יאכל בב"ח שלא כדרך ליכא איסורא בח"ש, ויש להביא סעד לזה מדברי המנח"ח ז"ל דבנזיר שאוכל חרצן ליכא איסור ח"ש דחרצן אינו ראוי לאכילה וחידוש הוא שחידשה תורה ומוכח דאע"ג דבכל איסורי נזיר איכא איסור ח"ש מ"מ בחרצן ליכא.

ו) יש להוכיח דאיכא איסורא דח"ש בבב"ח, למאי דכ' מהרש"ל ז"ל דלר"ש דכל איסורי תורה חייב באכילת כ"ש ה"ה דחייב באכילת שלא כדרך דחייב דלא גרע מח"ש, ולפי"ז אם נימא דליכא איסור ח"ש באכילת בב"ח היאך חייב עליו באכילה שלכד"א.

ז) תו יש לחדש למאי דכ' התוס' ביומא דח"ש שאינו בא משיעור שלם ליכא איסורא א"כ המבשל בב"ח פחות מכשיעור הרי מעולם לא הי' בו שיעור שלם א"כ ליכא איסור ח"ש, אמנם אם כבר נאסר מחמת בב"ח אסור לאכול ממנו ח"ש.

ח) תו יש להוכיח מהא דכ' החת"ס ז"ל דהא דבבישול בב"ח איכא שיעור כזית ואע"ג דאינו מידי דאכילה היינו משום דהבישול הוי תחילת האכילה, ולפי"ז למאי דנקטו האחרונים ז"ל דבבישול ליכא איסור ח"ש, בהכרח דגם באכילה ליכא, דאל"כ נאסור ח"ש דבישול משום דהוי תחילת האכילה.

עטרת זקנים

ליקוטים נפלאים מתורת רבנו ק"ק מדז'יקוב זי"ע

עיקר החסרונות הוא בחסרון בית קדשינו ועי"ז יתוקן הכל

כי תשא כו', יאמר על פי דברי האלגזי ז"ל (בספרו אהבת עולם עמוד עבודה דף נ:) בפסוק "כי חולת אהבה אני", והיוצא מדברינו, כמו החולה שעיקר החולאת היא על ידי כאב לבו, ועל ידי זה נחלש כל גופו, כי כל האיברים מקבלים חיותם מהלב, ובאם שי איזה כאב בלב, על ידי זה יכאבו כל האיברים. והאיש החולה אינו מרגיש זאת, רק ידמה בנפשו כי עיקר החולאת שלו היא באיברים, ביד או ברגל, ורוצה שיתנו לו רפואות לרפא את הידים או שאר האיברים. ובאמת אין זה מעלה ארוכה כלל, כי העיקר שיתנו לו רפואה על הענין שממנו באה שורש החולי, היינו מהלב, ואז ממילא יתרפא כל הגוף.

וכמו כן אנחנו בגלות המר והנמהר, הננו נעדרי טובות, כל אחד צועק על הפרנסה או על בנים וכדומה. ובאמת עיקר החסרונות אלו הם על ידי העדר בית מקדשינו, שבזמן ישראל ישבו על אדמת הקודש בירושלים היה להם כל טוב, לא תחסר כל בה. ולזאת צריך אדם המשכיל לצעוק רק על בנין בית המקדש, שהוא העיקר, אשר על ידו ישובו כל השפעות טובות לישראל. וזהו דמיון כאב הלב אשר ממנה ירגישו כל האיברים. וכמ"ש דברו על לב ירושלים, עכדה"ק.

וזהו **'כי תשא'**, פירוש, שתשא במחשבתך **'את ראש בני ישראל לפקודיהם'**, פירוש, ראשית והתחלת החסרון של בני ישראל, ו**'לפקודיהם'** הוא לשון חסרון כנ"ל, ועל זה החסרון שהוא הראשית וההתחלה, היינו חולי הנפש שממנה בא חולי הגוף כנודע, **'ונתנו איש כופר נפשו לד'**, היינו, שיראו עיקר לכפר על נפשם, שתהיה להם רפואת הנפש, שהוא הראשית לכל הענינים המביאים טובות והפכם לגוף כנ"ל, ואז ממילא גם לגוף **'לא יהיה בהם נגף בפקוד אותם'**, רק יהיה להם כל טוב אכי"ר.

כולא גופא בתר רישא גריר

א"י על פי מה שאמר כבוד הרב הקדוש מורנו הרמ"מ זצוק"ל מרימאנוב לפרש הכתוב "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה", שצריך האדם תיכף בקומו ממטתו לאחוז במצות ד', וזה יהיה תחילת עשייתו מעת קומו משנתו, ואז כל הפעולות שיעשה בכל היום יומשכו אחרי הרצון הקודם, לעשותו הכל לשם ד'. וזהו 'ראשית עריסותיכ"ם', מלשון תינוק המוטל בעריסה, אז 'חל"ה תרימו' לשון בקשה לד', עכדה"ק ומובא בספרים.

וזהו: **'כי תשא את ראש'**, ו'תשא' לשון קבלה, כפירוש רש"י ז"ל שם. אם תקבל על עצמך בראשית העשיות שלך שיהיה לשם ד', אז **'בני ישראל לפקודיהם'**, יהיה מזה סיוע לבני ישראל לפקודיהם, לכל פקודי התורה והמצוות לעשות אותם לשם ד' ובלב חפיצה.

(אמרי נועם)

בכח הכסף להשפיל ולהרים את מדרגות האדם

"זה יתנו" וגו' (שמות ל, יג) ובמדרש רבה "הדא הוא דכתיב זה ישפיל וזה ירים" (מובא בספרים).

נראה לי על פי מה שפירש בספר הק' נועם אלימלך 'מטבע של אש', דאש שורף ואש מחמם, דהיינו אם ח"ו מתנהג בכספו שלא כהוגן אז שורפתו, ואם מתנהג כשורה בצדק ובלב שלם וגמילות חסד אזי מחמם וזוכה לרב טוב על ידי זה, עיין שם. וזאת נראה לי כוונת המדרש "זה יתנו", ופירש רש"י 'מטבע של אש' כפירוש הנ"ל, ומפרש המדרש רבה "הדא הוא דכתיב זה ישפיל וזה ירים", כי המטבע יש לו כח זה שעל ידו יוכל להשפיל את האדם ח"ו אם אינו מתנהג כשורה, כמו שכתב בנועם אלימלך, "וזה ירים" אם יודע האדם איך להתנהג בצדקה וגמילות חסד אזי 'ירים', כי הוא מחממתו וזוכה על ידי זה לרב טוב מטוב הגנוז.

(חמדה גנוזה להגה"ק רחמ"ד זי"ע הי"ד)

רמז לענין מיכה בפסוק

וירא משה את העם כי פרע הוא כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם (לב, כה).

נראה לרמז עפמ"ש רש"י לעיל (בפסוק ד) וזה לשונו: מיכה היה שם, והיה בידו שם וטס שכתוב בו משה עלה שור עלה שור, להעלות ארונו של יוסף לתוך נילוס, והשליכו לתוך הכור ויצא העגל. ונרמז זאת בתיבות 'כי פרעה אהרן לשמצה' כי התיבות **פרעה אהרן**, בגימטריא **עלה שור**, והתיבות הנשארות **'כי לשמצה'** יש בו אותיות **מיכה**, ויתר האותיות **לש"צ** (עם הגימטריא) בגימטריא **אש** עם **עגל הזה**.

(רמזי הפלאות)

עטרת זהב

פרקי הגות ומחשבה בפרשה

ה"נאכס הקדוש"

ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם (שמות לא יג).

לפני כמה חודשים, זכיתי לנפוש בקרבת מקום לציון התנא האלוקי זי"ע כמה ימים. אתם יודעים, אין כמו "חופשה דקדושה", לשבת אצל הציון כשלפניך כל הזמן שבעולם, לצאת החוצה לשאוף אויר צלול של הר הקודש, להשקיף על הג'רמק הקרוב ועל החרמון שבאופק - אין כמו הנקיון הזה. הנשמה ממש נשטפת מכתמי השגרה העקשניים והטובעניים. ויש זמן יותר לחשוב, להזכר בדברים שרצינו ושכחנו, להתגעגע למה שצריך באמת להתגעגע, ולחזור הביתה, ישתבח שמו, עם כחות חדשים הישר מהיכלו של האי עיר וקדיש.

ובכן, כבר ביום הראשון לשהותי שם, הבחנתי באחד ה"קבועים" שם, מישהו שלא היה מוכר לי בכלל, אבל מיד זהיתי בו תכונות מטרידות לגמרי. אתם יודעים מה זה "נאכס"? ממש כזה הוא היה. "נאכס". כל "נופש" שבא להתאוורר כמוני ולא נשמר כמוני, היה עלול לשרוף אצלו שעה שעתיים ושלש של דיבורים שבעיניו היו חשובים ואינני מאמין שהם חשובים אצל השומע.

בקיצור, לא היתה לי סבלנות אליו, ולא רציתי להפסיד את הנופש שלי בשבילו, אז נזהרתי לא לעבור לידו, ואפילו לא להנהן לשלום גם כשהמערה היתה ריקה לחלוטין ושהינו בה רק שנינו. כי אתם יודעים איך זה נראה, אתה אומר לו: שלום! והוא מפרש את זה: הלו! בוא לדבר עמי מעט, אני כוסף ומשתוקק לשמוע את פניני חכמתך...

אבל ביום האחרון, אחרי שהייה של שלשה ימים בסמוך למי שלימד אותנו את תורתו של משיח, במעלת עם ישראל ובסגוליותו של האחרון שבעם, לא יכולתי עוד, והאמת כבר לא היה לי הרבה מה להפסיד, הייתי כבר ממילא בדרכי לארוז את המזוודה. אז כשעברתי לידו, הנהנתי לו לשלום נימוסי, רחוק ומהסס.

וכבמובן מאליו, הוא מחזיר לי שלום, ובחיוך רחב, ומיד שואל לשמי. הן כך פותחים בשיחה אנשים חשובים לא?

עניתי לו שקוראים לי פריד והשם הראשון שלי זה זלמן. זה מה שחסר לי, שאחר כך יצטט משיחנו למישהו אחר בשמי האמתי.

'אהה, פריד, אתה קרוב של שמעיה פריד'?

זה מה שהיה חסר לי. בדיתי לאלתר, שקוראים לי פריד אבל אני לא קרוב של אף פריד, כי סבא שלי שינה את שמו במלחמה משפיצר לפריד, ושלא ינסה יותר לחפור איך קוראים לי.

'נו שוין, און וויא ווינסטר'?

כאן כבר לא חששתי, ועניתי בבטחה: 'בגבעת זאב'.

'אהה, ביסט א קארלינער'!

'ניין א דזיקובער און א ביסל א זידיטשויבער'!

'נו שוין. תגיד לי, יש לכם משפחות חסידים בשכונתכם? יש לכם בחורים חסידיים בשכונתכם'?

'קצת'. ושיסתלק ממני אני לא עומד בריח של הסיגריות והקפה.

'אתה יודע? אתה צריך לאסוף את הבחורים הללו, ולעשות להם "באטע" בליל שבת'!

הוראת המפקד.

אמרתי לו שכעת מנסים לעשות להם "שלש סעודות" שיאכלו ביחד, ואולי אח"כ נצייט לפקודתו בענין "באטע".

'לא לא!!! סעודה שלישית זה נחמד, אבל אתה צריך לעשות להם "באטע" דווקא בליל שבת. אתה יודע, "שלש סעודות" חייבים ממילא לאכול, אבל באטע - באטע זה תוספת שכולה קשורה לשבת קודש. באטע זה שבת קודש'!!

וכשהוא אומר "שבת קודש" משהו בלבי הקר מתחיל להתמוסס, זה נראה שהוא אוהב את השבת באמת. עוד אני חושב והוא מתכנן את הצעדים הבאים שעליי לעשות -

'וכשאתה תאסוף את הבחורים אצלך בבית' - הוא ממשיך - 'תתן להם קצת פיצוחים ופופקורן, ותסביר להם מה זה "שבת קודש". אתה יודע מה זה "שבת קודש"'?

'לא, אני לא יודע מה זה "שבת קודש", אולי תועיל להסביר לי'?

'אתה רוצה להבין מה זה "שבת קודש"'?

הוא הסיט את מבטו מהורהר, והרים עיניו בערגה כזו. פתאום ראיתי שהם מצועפות, דוק של רצינות והתרגשות מתערבב בתבלוליו, הוא נשם עמוק, חיכה שניה, ואז אמר:

'"שבת קודש" זה הקשר של עם ישראל עם הקב"ה. אתה יודע, הקב"ה הוא כל כך רם ונישא, אין שום דרך להשיג בו ק"ו להשיג אותו. ואנחנו עם ישראל, עם כל הכבוד, כמה רחוקים ממנו, כמה מלאים בגשמיות ובתאוות, כמה אנחנו רחוקים ממנו, געוואלד'.

אדים קרים נזלו על זקנו, שהלך והתייפה בעיני, הוא היה נראה כל כך מקסים באותם רגעים.

'שבת קודש, זה כמו מקום שנפגשים בו אב גרוש עם ילדיו שאינם ברשותו. אתה יודע, כשיש אבא גרוש שרוצה לראות את ילדיו, או אמא גרושה שרוצה לראות את ילדיה, מייחדים להם מקום מטעם מחלקת הרווחה, מקום שהוא מפנק ומאפשר, מקום שיהיה לשניהם טוב ובטוח בו, כי גם אבא שנאלץ לעזוב את ביתו בגלל שהוא אלים, וגם אמא שעזבה את ביתה בגלל שהיא לוקה בנפשה ל"ע, - רוצים לראות את ילדיהם, והילדים רוצים לראות אותם' - - -

זה היה נראה שהוא מרגיש את זה עמוק עמוק מבפנים, הוא כל כך סחף אותי בגעגועיו.

'ואז, במקום הזה, האבא מדבר עם הילדה שלו ומשחק עם התינוק שלו שנאלץ להיקרע ממנו. ובמקום הזה גם האמא יכולה להגיד לילדיה אתם יודעים? אתם החיים שלי! אני אוהבת אותכם הכי הכי בכל העולם'.

'אתה מבין כמה המקלט הזה קדוש? אתה מבין כמה המקום הזה טהור? המקום הזה הוא המקום היחיד שאבא יכול להתקרב לבניו, והילדים יכולים להתקרב אליו. אח"כ כשהם גדלים והם ברשות עצמם, הם זוכרים כמה היה להם טוב עם אבא ב"מרכז קשר", כמה היה טוב לשמוע מאמא שהיא אוהבת אותם.

ואז הם יכולים להתקשר אליהם כל ערב שבת. ואפילו לבקר אצלם לפעמים, או הרבה פעמים'.

נשנקתי, והוא המשיך:

'"שבת קודש", זה המקום והדבר שמאפשר לנו לבוא, לשכוח את כל מה שחשבנו שאנחנו לא מספיקים ולא מספיק, לשכוח את כל הקריעות והריחוקים, וסתם לשבת קרוב אל אבא, שאף הוא מגיע לשהות במחיצתנו כי הוא כל כך רוצה להתקרב אלינו, ולא יכול כל השבוע, לא יכול בגללנו, לא יכול בגלל חוקי הבריאה, וכאן, כאן הוא יכול.

ואח"כ, באמצע השבוע, אנחנו זוכרים קצת, עד כמה שאנחנו יכולים, ועד כמה אבא אוהב אותנו, ועד כמה טוב לנו לידו ואתו. וזה נותן לנו זכרונות מתוקים ממנו. ואנחנו יודעים למי להתגעגע...

אתה מבין'?

הוא הלך לו. יותר נכון ברח.

ואני הבנתי עד כמה אני לא מבין בנשמות של נאכסים, כמה כאב יש בהם, כמה רגש הם יכולים להעניק לנו בעבודת השם.

אני לא אספתי עדיין את הבחורים להשמיע להם את הגיגיו של ה"נאכס הקדוש". אולי יום אחד אני עוד יאסוף אותם, [במקרה שיסכימו להתאסף אצלי?...]

אבל אתם חברים, נראה לי שמגיע לכם לשמוע ולטעום מהחוויה שעברתי אז.

תפנימו: "שבת קודש" זה "מרכז קשר" בינינו ובין קודשא בריך הוא!!!

לעטר פתורא

דרושים נאים לפרשת השבוע

מעין עולם הבא

"ואתה דבר אל בנ"י לאמר. אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם". ואיתא במכילתא 'כי אני ה' מקדישכם' - לעולם הבא כגון קדושת שבת בעולם הזה. נמצינו למידין שהיא מעין קדושת העולם הבא, וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת, לעולם שכלו שבת, ע"כ. ודבר זה צ"ת, מה הדמיון שיש בין קדושת העולם הבא לבין קדושת השבת בעולם הזה.

הנה ראשית דבר, נראה כוונת המכילתא במה שהביאו ראיה שמזמור שיר ליום השבת קאי על העולם הבא, דהינו לעולם שכולו שבת, הוא ממה שאמר מזמור שיר - בלשון זכר, ולא אמר שירה. וכבר הביאו התוס' בפסחים קטז: דברי המכילתא כל השירות לשון נקבה חוץ משירה דלעתיד דלשון זכר, וא"כ מזמור שיר קאי על לעתיד לבא, ומוכח שעולם הבא הוא עולם שכולו שבת. דהינו שהעולם הזה יש מקצת השבת, ואילו בעולם הבא הוא כולו שבת, וזה כוונת חז"ל (ברכות נז:) שבת אחד מששים לעולם הבא, דהעולם הבא הוא כולו שבת ואילו בעולם הזה אין אלא מקצתו. א"כ, עלינו להבין מהי אותה קדושת השבת המשמשת במקצת בעולם הזה ותהיה בשלמותה בעולם הבא.

והנראה בזה, דאיתא שם במכילתא 'כי קודש היא לכם - מגיד שהשבת מוספת קדושה לישראל'. ומבאר המלבי"ם, שענין הקדושה האמור בכל מקום היינו שיתגברו ויתעלו על טבע הבשר והיצר, כמו והתקדשתם והייתם קדושים שנאמר באיסורי מאכלות ובעריות, שהיצר מחמדתן והוא מתקדש בפרישות, להתגבר על טבעו וזה ענין הקדושה. לא כן מצות עונג השבת ומנוחה ממלאכה, שהוא דבר שגוף חפץ, ואין מתגבר על טבע גופו לעשות כנגד טבעו, ונהפוך הוא שטבע גופו חפץ במנוחה ועונג. וא"כ קדושה זו אינה באה מצדו רק מצד השבת שהשבת בעצמה יש בה קדושה וע"י שהוא שומר את השבת שבזה מעיד על חדוש העולם ושנח ביום השביעי, ושיום זה קדוש לאלוקיו, שבו מתנהג בדרך השגחיי נסיי למעלה מן הטבע, מזה נמשך קדושה על ישראל שיתעלו מן הטבע ויתקדשו בקדושתו. וז"ש שהשבת מוסיף קדושה על ישראל וכו' ועז"א כי קודש הוא, הקדושה תלויה בשבת והיא מתפשטת לכם מקדושת שבת, עכ"ל.

לפ"ז הדברים הרי מבוארים, קדושת השבת מהותה שונה מכל קדושות העולם הזה, קדושת העולם הזה נובעת ממעשה האדם לקדש עצמו, שזה הרי כל מהותו של העולם הזה 'אשר ברא אלוקים לעשות' שבעולם הזה צריך לעשות, שלא יבוא לידי נהמא דכיסופא, כידוע. אמנם, קדושת השבת אין בה עשיה מצד האדם, אלא רק מי שהכין עצמו לשבת היא עצמה מקדשתו, ומי שטרח בערב שבת הוא יאכל בשבת, ואבל לו אין חלק בקדושתה. וזהו לכאו' כל ענין קדושת העולם הבא, שאז כבר לא יהיה שייך יותר עשייה מצד האדם לקדש עצמו, אלא כל אחד לפי מה שהכין וקידש עצמו מקודם, בעולם הזה, העולם הבא שכולו שבת יקדש אותו, הקדושה תבוא מכח אותו היום ולא מכח מעשיו, ורק שכח קדושת העולם הבא יהיה גדול פי ששים מכח קדושת השבת בעולם הזה, ודו"ק.

עטרת פז

ממחשבת המוסר

תפילה על הכלל

''וידבר ה' אל משה לך רד'' מאי לך רד אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ב"ה למשה, משה רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ועכשיו ישראל חטאו אתה למה לי, מיד תשש כחו של משה ולא היה לו כח לדבר וכיון שאמר ''הרף ממני ואשמידם'' **אמר משה דבר זה תלוי בי מיד עמד ונתחזק בתפלה ובקש רחמים** משל למלך שכעס על בנו והיה מכהו מכה גדולה והיה אוהבו יושב לפניו ומתירא לומר לו דבר אמר המלך אלמלא אוהבי זה שיושב לפני הרגתיך אמר דבר זה תלוי בי מיד עמד והצילו:

''ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול'' ואמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שתפסו משה להקדוש ברוך הוא כאדם שהוא תופס את חבירו בבגדו ואמר לפניו רבונו של עולם אין אני מניחך עד שתמחול ותסלח להם. [ברכות לב]

הדבר היפה והטוב ביותר שאפשר לומר עליו שנעשה לשם שמים ללא כל ''חשבונות'' זה להתפלל על השני, הפרט והכלל. מי שמתפלל להצלחת ילדיו ברוחניות זה חשוב מאוד וחובה, אבל יש בזה ''פניות'' כי אדם רוצה ילדים טובים לעצמו שיהיה לו נחת. אבל מי שמתפלל על ילדים של אחרים זה תפילה זכה ונקיה.

המתפלל על חולים שאינם מכיר, על יסורים של אחרים, הר"ז תפילה נקיה לש"ש. עיקר תפילה צריכה להיות על כלל ישראל שיזכו לחזור בתשובה, בשביל שזה רצונו של ה' יתברך כמאמר הכתוב ''כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחיה''.

[כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת בָּאֱמֶת עַל יִשְׂרָאֵל, וּמְסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, וְהִשְׁלִיך נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד, וְלֹא הָיָה חוֹשֵׁשׁ עַל עַצְמוֹ כָּלָל, אף שאמר לו ה' "וְאֶעֱשֶׂך לְגוֹי גָּדוֹל", הוּא לא הִשְׁגִּיחַ עַל זֶה כְּלָל רַק אָמַר "אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם" כִּי הוּא הָיָה רַחֲמָן וּמִנְהִיג אֲמִתִּי וְהָיָה עוֹסֵק בְּיִשּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם מְיֻשָּׁב מִבְּנֵי אָדָם. כִּי עִקָּר הָאָדָם הוּא הַדַּעַת, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת, אֵינוֹ מִן הַיִּשּׁוּב וְאֵינוֹ מְכֻנֶּה בְּשֵׁם אָדָם כְּלָל, רַק הוּא בְּחִינַת חַיָּה בִּדְמוּת אָדָם. וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת, וְהָיָה עוֹסֵק בְּיִשּׁוּב הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם מְיֻשָּׁב מִבְּנֵי אָדָם, הַיְנוּ בְּנֵי דַּעַה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "אַתָּה הָרְאֵת לָדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים". כִּי מֹשֶׁה פָּתַח אֶת הַדַּעַת וְגָלָה לָנוּ כִּי יֵשׁ אֱלֹקִים שַׁלִּיט בָּאָרֶץ

כִּי עִקָּר הַיִּסּוּרִים הֵם רַק כְּשֶׁנּוֹפְלִים בַּעֲוֹונוֹת חַס וְשָׁלוֹם וְזֶהוּ עִקָּר הָרַחֲמָנוּת לְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ לְהוֹצִיאָם מֵהַמַּשֹּׂאוֹת הַכָּבֵד שֶׁל עֲוֹונוֹת וְעַל כֵּן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּכָל עֵת שֶׁנָּפְלוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֵיזֶה עָוֹן הָיָה מוֹסֵר נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם וְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדָם]

עטרת המקרא

באורים בפרשה בדרך הפשט

וראית את אחרי ופני לא יראו

ברכות ז. ג' דברים בקש משה מלפני הקב"ה, שתשרה שכינה על ישראל כו' ומפני מה יש צדיק ורע לו ורשע וטוב לו. ולדעת ר"מ לא ענהו הקב"ה על שאלתו הג', שנאמר: וחנתי את אשר אחן - אע"פ שאינו הגון. והיינו רשע וטוב לו, ועדיין אין כאן התייחסות מפורשת על צדיק ורע לו. ויתכן דנרמז ההסתר פנים בקרא ד"וראית את אחורי ופני לא יראו" [ואור דרך אחור הוא דין. ואף בקשר של תפילין, יש שם שד-י (עי' רש"י חולין ט.) שהוא דין]. ועי' בנצי"ב.

והנה עלה משה ג' פעמים, מ' יום ראשוניים ללוחות ראשונות, שניים להתפלל על כלל ישראל, ופעם ג' ללוחות אחרונות, ולהרבות תחינה שימחול הקב"ה עון העגל לגמרי, כמש"כ וישמע ד' אלי גם בפעם ההיא (דברים י). והטעם שלא הוזכרו מ' יום האמצעיים בפרשתינו, נראה דהכא מיירי בסדר נתינת התורה והברית עם ישראל, וזה לא נעשה אלא ע"י ארבעים ראשונים ואחרונים שהם מלתא דהקב"ה. משא"כ בעקב מיירי בתפילות משה רבינו על ישראל, ולהכי הזכיר מ' אמצעיים שהם מלתא דמשה.

ויש לעי' באיזה מ' ימים ביקש משה רבינו את הג' בקשות הנ"ל. ועי' ברש"י פי"ח וברמב"ן פי"ז, שהיה כאשר נתרצה לו הקב"ה בסוף מ' יום השניים. והכתב והקבלה הביא ממכילתא חדתא דרשב"י, וראית את אחורי ופני לא יראו, אין אדם יכול לראות פני התורה שבכתב אלא מתורה שבע"פ. ומשמע דהנך קראי כבר משתייכים ללוחות אחרונות ששייך בהם תורה שבע"פ. והנה במנחות כט: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות כו' ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות כו', זו תורה וזו שכרה. ונראה דמעשה זו כולו שורשו בקרא דוראית את אחורי ופני לא יראו, דבפסוק זו למדנו דגילוי התורה הוא דרך תורה שבע"פ, ובו עצמו נרמז ענין צדיק ורע לו.

מגילה כא. כתוב אחד אומר ואשב בהר, וכתוב אחד אומר ואנכי עמדתי בהר, אמר רב: עומד ולומד, יושב ושונה כו'. ועיקר קושיית הגמ' צ"ב דהרי ואשב בהר כתוב במ' ימים ראשונים, ואילו ואנכי עמדתי באחרונים. ובאחרונים מלבד קבלת הלוחות גם התפלל עד שאמר לו הקב"ה ביוה"כ סלחתי כדבריך. וא"כ דלמא להכי עמד, דתפילה צריכה להיות בעמידה. ואולי הדיוק הוא מדכתיב כראשונים, וצ"ע.

עטרת הסידים

ממשנת החסידות על פרשת השבוע

אנא חטא העם חטאה גדולה

משה רבינו - רעיא מהימנא - מוסר נפשו עבור צאן מרעיתו ומתחטא לפני אבינו שבשמים לרצות לפניו קל עדתו, והכל במסירות נפש הגדול "מחני נא מספרך אשר כתבת" וכפי אשר האריכו בזה בספרי הקדמונים וביארו ביתר שאת מר"ן הרב הקדוש מראפשיץ זי"ע בספרו "זרע קודש" פר' בראשית:

"כי הנה משה שושבינא דמלכא הוי ואהרן שושבינא דמטרוניתא (זוה"ק), הפירוש, כי מצינו שמשה הוכיח את ישראל בדברים קשים תמיד, ואמר 'ממרים הייתם עם ה' מיום דעתי אתכם', והרבה דברים קשים, כמו 'כי עם קשה עורף אתה', ולפניו יתברך היה אומר דברים טובים, והיה מתחבט בכל זיות וזויות בשביל ישראל, ומסר נפשו עליהם כמו שנאמר 'ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, כי היה שושבינא דמלכא', ולא היה מקרב את ישראל לעיניהם, רק לפני השי"ת שהיה שושבינא היה מקרב את הקב"ה אצל ישראל במליצתו עליהם, ... וזהו שנאמר 'ולכל היד החזקה כו' אשר עשה משה', שעשה והראה גבורות שמורה יד החזקה לנו שהוכיח אותנו בדברים קשים כגידים, זה היה רק **לעיניהם** של ישראל, בפניהם היה מוכיחם, כי והאלהים עשה שיראו מלפניו, אבל לפניו יתברך מסר נפשו עליהם כנ"ל. **וכן שמעתי משל מהמגיד הקדוש מו"ה יחיאל מיכל [מזלאטשוב] זצ"ל. שמלמד הלומד עם תלמיד, בפניו אומר לו דברים קשים ומבזהו מאוד, אף שבאמת הוא תלמיד טוב, וכששואל אביו על לימודו, משבחו הרב מאוד בפני אביו, רק לעיני התלמיד מבזה אותו כדי שילמוד יותר, וכדי שיקבל עליו עול תורה ומצוות ויראה יותר".** עיי"ש עוד.

ומעתה תמיה גדולה יתמה כל הלומד בפרשתא דא, מה הגדיל משה רבינו 'אנא חטא העם הזה חטאה גדולה', כפי שכבר עמדו בזה הקדמונים ה'כלי יקר' ו'האו"ח הקדוש' ועוד.

ובספרן של צדיקים כתוב לפרש באופנים שונים ומהם ניקח לעבוד את ה'. **א. מהלך הרה"ק מאפטא זי"ע** וכעי"ז להגה"ק בעל הפנים יפות, שמשרע"ה המליץ עליהם **שכבר יש להם חרטה גדולה כגודל העבירה**, וזל"ק בספר "אוהב ישראל": "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה גו'. ולכאורה יפלא. וכי משרע"ה רעיא מהימנא יקטרג על ישראל ח"ו. והלא כמה פעמים מסר נפשו עבורם. וביותר תמוה. והלא בא לבקש ולחנן. פני הש"י שימחול להם. ואדרבה היה צריך אז להקטין חטאם בכל האפשרי כדי שיתמלא שאלתו למחול לזרע ישראל. ולא עוד אלא שהגדיל החטא ביותר באמרו חטאה גדולה.

"אכן כאשר ישכיל ויתבונן האדם בלבו ידע ויבין באמת שאין לך עונש לעובר עבירה יותר גדול מן העבירה עצמה, היינו כשתיישב בדעתו היטב מה עשה בעברו על רצון הבורא ב"ה וב"ש. והיוצא לו מזה שנפרד ונתרחק משורש החיים. ונפל לתוך הקליפות והחיצונים ר"ל. ואז ודאי יתלבש בבושה גדולה. והכנעה רבה ויתמלא רתת וזיע וחלחלה. ואז יתחרט בכל לבבו באמת על העבר. ויקבל על עצמו מאז והלאה שלא ישוב עוד לכסלה, רק ירגיל את עצמו לעשות כל מעשיו ועניניו במתון רב וישוב הדעת אם באולי יש בזה איזה נדנוד היפך רצון הבורא ית'. שלא לעשותו. **ונמצא כשחושב בלבו כל הנ"ל. אז בודאי יש לו צער גדול מזה אין לשער על שהמרה רצון השי"ת. וזהו באמת העונש היותר גדול כאמרו ז"ל ושכר עבירה עבירה. ואז אף יעשו לו באותו עת כל העונשים שבעולם יקטן בעיניו מגודל כאב לבו.** וזהו שפייס משרע"ה את הש"י באמרו אנא כו' חטאה גדולה. וכעת שמו ללבם גודל הפגם שעשו. וההפסד רב מריחוקם משורשם הרמה בקודש. ומלאים בושה וחרטה בכל לבבם לבל ישובו עוד לעשות כזאת מה שהוא נגד רצונו ית' רק לקיים ככל הכתוב לחיים בתוה"ק בלי שום שינוי וגרעון ח"ו. ונמצא שכבר יש להם העונש היותר גדול בזה שנתמלאו בושה וכלימה באמת ודי להם בזה. ולכן הם ראוים למחילה וסליחה וכפרה, וכיה"ר אמן".

ב. הרה"ק מאוסטראה זי"ע שכלל ישראל נפלו הרבה ויש לדאוג לרפואתם ואין העת להענישם, וביאר הענין עפ"י משל, לאדם שהיה לו סולם בחציר והזהיר את בנו הקטן שלא יעלה על הסולם, וכשרואה אותו מנסה לעלות על הסולם, אזי קוראו ומענישו ונותן לו הכאה על שעבר על דבריו, אולם כאשר ח"ו יעלה הילד כמה דרגות ונפל ממנו עד לארץ ושבר כל עצמותיו, אזי אותו העת אין האב יכול להוכיחו ואין העת סובל להענישו ואז אץ רץ האב למהר לדאוג לרפואתו, וזהו שאמר משרע"ה, אנא חטא העם חטאה גדולה, ע"ז שהוא כעובר על כל התורה כולה כל, הרמ"ח ושס"ה ל"ת, שהם כנגד כל הרמ"ח אברים ושס"ה גידים, ואחרי כזה נפילה חייבים לעזור להם. [וכמדומני שכרוח הדברים האלו מובא בספרי המגיד מדובנא בנוסחאות שונות].

ג. הרה"ק מהר"י מבעלזא פירש ש'חטא' הוא שוגג כנודע, ומשה רבינו נתכוין לומר שזהו להם שגגה גדולה. ולכן יש למחול ולסלוח להם.

ובודאי שאין לנו השגה ועסק באותו דור דעה, וכפי שאמרו צדיקים שמעבירות שלהם נעשה תורה שלימה והלוואי שממצוות שלנו יעשה תורה, ועי' ברמב"ן בפרשת י"ג מדות של רחמים 'אבל הפרשה הזאת אי אפשר להולמה למי שלא שמע בסתרי התורה, וכן הוא הענין על דרך האמת, כי ...".

יה"ר שיתן חלקינו בתורתו.

עטרות ודיבון

תחקירים בפרשת השבוע

הנה כנודע שהש"ס שלפנינו מלא בגרסאות מתחלפות. וכבר כתב הגר"ח מוולוז'ין (שו"ת חוט המשולש ח"א סי' יז) בנוגע לסוגיא דגזל עכו"ם וז"ל, **לדעתי באמת קשה לעמוד בזה על אמיתות הסוגיות, לאשר אין אתנו יודע אמיתות הנוסחאות, והמסורת אשר בידינו בכתב לאו מר בריה דרב אשי חתום עליה.** ובהמשך כתב, **ומי יודע אם בש"ס דילן לא היה הגירסא כמו בש"ס ירושלמי, ואנחנו נגששה כעורים בקיר לפי הנוסחאות המסורות בידינו וה' יצילנו משגיאות.**

והנה, כידוע שבזמנים קודמים הספרים נעשו על ידי העתקות ידניות, ומובן הדבר שזה פתח לטעויות ושיבושים. וכבר כתב החיד"א בספר יעיר אזן, **אין ראיה מנוסחאות שבידנו. ואפילו רב סעדיה גאון ז"ל שהיו בידו נוסחי דווקני כתב יד והיה קרוב לזמן חיבור התלמוד, כתב אם ניצולו הנוסחאות מן הטעות כל שכן נוסחאות התלמוד שבידנו שהורקו מכלי אל כלי בכמה העתקות ודפוסים.**

אמנם מצינו בכמה וכמה מקומות, חילוקי גירסאות שקשה לומר שנולדו על ידי טעויות הסופרים. ואביא לדבר דוגמא אחת שבה עסקתי לאחרונה וממנה התעוררתי.

בגמ' ע"ז ט: איתא האי מאן דלא ידע כמה שני בשבוע הוא עומד **ניטפי חד שתא** וכך היא גירסת רש"י. לעומת זאת גירסת ר"ח המובאת בתוס' שם היא, **ניבצר תרתין שנין או ניטפי חמש שנין.** ולפו"ר קשה לומר שחילוקי גירסאות מהסוג הזה נולדו על ידי טעות העתקה של סופר. ואני מניח שכל אחד מהקוראים יש לו באמתחתו עוד דוגמאות מהסוג הזה. ברצוני להביא פתרון אחד מפתיע לדבר.

איתא בגמ' ב"ב קנז: **אמר רבינא מהדורא קמא דרב אשי אמר לן ראשון קנה מהדורא בתרא דרב אשי אמר לן יחלוקו.** ופרש"ם, **נמצא בתשובת רב האי ובפר"ח, רב אשי חיה ששים שנה ובכל שנה מחזר לימודו בשני חדשי הכלה ניסן ותשרי. ולכשהגיעו שלשים שנה, סיים כל לימודו. וכן עשה בשלשים שנים אחרונים. ומהדורא קמא היינו שלשים שנים ראשונים, ומהדורא בתרא הן שלשים שנים אחרונים.** ובספר דורות הראשונים (מהגאון ר' יצחק אייזיק הלוי זצ"ל שידוע שהגר"ח מבריסק החזיק ממנו עד מאד) ח"ב עמ' רסב מביא דברי כמה חוקרים ממשכילי זמנו, שהבינו מתוך דברי הגמ' שיש לתלמוד ב' גירסאות שונות שהן המהדורא קמא והמהדורא בתרא הנזכרים. וז"ל שם **וכל העוסקים בזה טעו גם לחשוב כי דבר סידור התלמוד וחתימתו ודבר הלימוד במתיבתא בחדשי כלה חדש אחד בקיץ וחדש אחד בחורף, אלול ואדר, הינם דבר אחד. והנאמר כי רב אשי ורבינא סידרו את התלמוד וחתמוהו, היינו זה עצמו את אשר היה רב אשי ראש מתיבתא ולמד לתלמידיו בחדשי כלה.** והוא מאריך שם לומר שאין הדברים קשורים כלל זה בזה. דמה שנזכר בגמ' זהו בנוגע ללימוד בישיבה, שרב אשי לימד את כל הש"ס ב' פעמים, אמנם עריכת התלמוד וחתימתו זהו עניין בפני עצמו שנעשה בסוף ימי רבינא ורב אשי.

אמנם כפי שנראה, גדולי עולם משלומי אמוני ישראל גם סברו דיש לתלמוד ב' מהדורות. בסוף מסכת ברכות שבש"ס וילנא נדפס ספר מבוא התלמוד מרבי שמואל הנגיד [אשר היה לפני כ 900 שנה], וסביבו מופיע קיצור כללי התלמוד שהוא ליקוט מספרי כללים שונים. ושם נכתב [בחלק הב'] **ועשה רב אשי מהגמרא שתי נוסחאות מהדורא קמא ומהדורא בתרא, אחת ארוכה ואחת קצרה, כדרך כל מחבר שמחבר וחוזר ומתקן חבורו מאריכו ומקצרו. ונחתם הגמרא, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע.** מקור דברים אלו ככתבם וכלשונם הוא מספר הליכות עולם [מרבי ישועה ב"ר יוסף הלוי שהיה בזמן גירוש ספרד]. ועי' שם בהגהות הגר"ב שכתב שמקורו הוא מהגמ' ב"ב הנ"ל.

הרא"ש בסוף הלכות תפילין מביא ספר הנקרא 'שימושא רבא'. וכתב בתחילת דבריו שם, **ואנו תמיהנו טובא על שמושא רבא דכתבי הכא, מיהו כתבינן ליה הכא כדאשכחנא יתיה בנוסחאות עתיקי אף על פי שיש בו קצת הוראות נכונות, ומינייהו טעות ומינייהו אין הלשון שלו מכוון כלל, שיש בו טעיות הרבה לע"ד בלשון, ולא ידעי אי אסדרא יתיה רבוותא קמאי, או אפשר דאסדר יתיה חד מן תלמידוי דרבוואתי קמאי על שמם, ולא דקדקו בלשונם וטעו במקצת הוראותיו, או אולי הני לישנא דלא דייקי ביה טעות סופר.** וכתב הרמ"ע מפאנו סי' קח, **והדין שמושא רבא משמייהו דגאונים אתמר, שדבריהם דברי קבלה. עלייהו כתיב טובה חכמה עם נחלה, כי המה ירשו את מורשיהם של רבנן סבוראי, והרבה קונדרסין הגיעו אליהם ממהדורא קמא דרב אשי, דאית בהו גלויי מלתא למאי דלא אתבריר בגמרא דילן להדיא. אמת שהר"י אל ברצלוני נסתפק על קצת דבריו כמו שהגיה עליהם, מיהו הא בכמה הלכאתא גבראתא סמכינן עליה ומבעי לן למיחש ליה.** הא קמן, דעת הרמ"ע מפאנו, שהיה ביד רבנן סבוראי קונטרסים שמקורם במהדורא קמא דרב אשי ועליהם מבוססים דברי השימושא רבא. וכן כתב הרמ"ע גם בסי' סא, דבעל העיטור היה לו נוסחה בגמרא שמקורה במהדורא קמא דרב אשי.

והתפארת ישראל על מסכת אבות פ"ב משנה ד כתב, **כל לימוד בלי חזרה הוא כזרע בלי מטר. וביחוד דבר זה הוא חובה על כל מחבר ספר, לעשות מהדורא על החיבור ולפשפש בסדקיו ובזויות העמומים ונהכהים. ומי לנו גדול מרז"ל, והרי גם רב אשי עשה מהדורא על הש"ס [כב"ב קנ"ז ב']. וכמדומה לי שמסכתות נדרים, נזיר, ערכין, כריתות, תמורה, מעילה תמיד, נחטפה השעה ולא נעשה עליהן מהדורא, ולכן באמת לשון מסכתות הללו אינן כסגנון שאר הש"ס.**

בספר הגאון החסיד מוילנא (לר' בצלאל לנדוי) עמ' קכב מביא את השמועה הבאה. **רבי יוסף חיים זוננפלד שמע מפי רבי יהושע ליב מבריסק בשם רבי חיים מוולוזין, כי בביקורו במינכן ראה הגר"א את כתב היד השלם של התלמוד בבלי הנמצא שם בספריה המקומית, וטען כי הוא מהדורה קמא של הש"ס כפי שסודר ע"י רבינא ורב אשי (מפי רבי מתתיהו דייויס).** אמנם יש מפקפקים בשמועה זו מכמה טעמים, ואכ"מ.

עטרת צדיקים

עיון במעשי הצדיקים לרגל יומא דהילולא

הרה"ק רבי משה יהושע מויזניץ זי"ע

ה"ישועות משה" - עשור להסתלקותו - כ' אדר תשע"ב

בין ויזניץ ובין דזיקוב

הקשר העמוק שנרקם בין צדיקי בית ויזניץ לצדיקי בית דזיקוב, עם בואו של הסבא קדישא ה"אהבת ישראל" מויזניץ זי"ע בברית הנישואין עם בתו הצדקנית של רבינו ה"אמרי נועם" זי"ע, הלך והתעצם ברבות השנים, כשנכדו של רבינו ה"אמרי נועם", הלא הוא רבינו הק' רבי אלטר"ל מדזיקוב זי"ע הי"ד, היה לחתנו של דודו ה"אהבת ישראל", כך נעשו שתי חצרות הקודש משולבות זו בזו, חותמה של זו ניכר בחותמה של זו, ככרובים הפורשים יחד כנפיהם למעלה, ופניהם איש אל אחיו.

הרה"ק רבי חיים מאיר מויזניץ זי"ע - ה"אמרי חיים", ינק רבות מהמעיין היוצא מבית קדשי הקדשים, וכל ימי חייו לא נטש תורת אמו. תמיד היה דבוק בכל לב ובכל נפש לאבותיו אלו, ואף קבע לעצמו ממנהגיהם, הזכיר מאמריהם, ושורר ניגוניהם.

דביקות זו נותרה בירושה בקרב בניו אחריו, וגם בנו ממלא מקומו הרה"ק ה"ישועות משה" זי"ע, נשא על לבו הטהור ירושה רוחנית זו. אותו צדיק נשגב, שהאיר את העולם כולו באור תורה, קדושה ומלכות, נשא את שם קדשו של דודו רבינו ה"עטרת ישועה" זי"ע, ומאחר ונולד בשבוע של פרשת שלח בו נאמר "ויקרא משה להושע בן נון יהושע", הוסיף לו אביו הק' גם את השם "משה" (כעדות הרה"ח ר' מנחם אליעזר מוזס שליט"א, וכך גם סיפר ה"ישועות משה" עצמו להגה"צ מהרי"א מדזיקוב זצ"ל).

ה"ישועות משה" מקושר היה בעבותות של אהבה לספר הק' "אמרי נועם" לזקינו זי"ע, הגה בו תמידים כסדרם, בחברותא, ולמד בו מהחל עד כלה, כמה וכמה פעמים. ואכן אמרות-קדשו של ה"אמרי נועם" שגורים היו בלשונו רבות, גם חלק ניכר בהדרכות שמסר לתלמידיו מיוסדים על אדניו. וכשנכנסו בני חבורת אברכים לקבל ממנו עצה טובה להתחזקות, יעץ להם ה"ישועות משה" לקבוע לימוד בספר קדוש זה, באומרו כי זה החיבור הרי הוא "כרכא דכולה ביה" (חולין נו: וברש"י שם: "כרך שהכל בו"), כי יש בו הכל, עניני דרוש, קבלה, חסידות, "ווארימקייט" (חמימות), והדרכה בהרבה ענינים.

גם היה משורר רבות את ניגוני בית דזיקוב, מדי שנה, בבואו של הגה"צ מהרי"א זצ"ל להשתתף בשולחנו הטהור בליל ב' דראש השנה, היה מבקש ממנו לשורר לפניו מנעימות החיים של ניגוני הכיסופין מבית דזיקוב לימים הקדושים. בכלל, היה ה"ישועות משה" מתייחס כאח ממש לקרוביו צאצאי בית דזיקוב זצ"ל ויבלחט"א רבינו שליט"א וכל בני משפחת המלוכה.

להציל ידידים מרדת שחת

סיפור מיוחד, המשקף רבות את יקר תפארת גדולתו של האי רעיא מהימנא ה"ישועות משה", קשור אף הוא ליחסו אחר צדיקי בית דזיקוב, וכך סיפר איש חסיד אחד מהעיר לונדון הבירה:

"הזדמנתי למחוז נידח בצפון אנגליה, וראיתי אלפי בתים באזור עטורים במזוזה, אך מעבר לזאת אין ביושביהם סממן של יהדות. נקלעתי לביתו של אברך בן-תורה העושה שם נפשות להשי"ת ופועל רבות לקירוב הרחוקים, והנה רואה אני תמונת ה"ישועות משה" מעטרת את קורות ביתו. שחתי לפניו כי נמנה הנני על חסידי ויזניץ, והלה נסער בהתרגשות. "בזכותו של צדיק זה ניצלתי אני ודורותיי אחריי מבור תחתיות", קרא בגילוי לב, והחל מגולל את סיפורו: "אבי ז"ל היה נצר למשפחה מפוארת מחסידי דזיקוב. בעלות הכורת על אדמת אירופה נכחדה המשפחה כולה עקד"ה, ואבי נותר בדד, אחד מעיר ואחד ממשפחה. עם הינצלו מגיא הבכא הקים את ביתו עם אמי ע"ה, אף היא אוד מוצל מאש, וייחלו להקים שם ושארית לשושלת שנגדעה. בסערת הזמן התגלגלו עד הנה וקבעו כאן את משכנם, כאשר לדאבון לב, את יהדותם חישבו להותיר על אדמת אושוויץ העשנה...

"חלפו ימים ושנים, וה' מנע מהם פרי בטן. דרשו ברופאים, 'הפכו עולמות', וזרע אין. באבי נזדקה כבר שיבה עם הגיעו לשנות העצה, אמי בת ארבעים וחמש הייתה, וחישבו לומר נואש. בצר להם, נזכרו בעבר המפואר, ובירדו אם ישנו ממשיך לשושלת בית דזיקוב. "דז'יקובער רבי, כרגע, אין בדורינו" - שח לו ידיד - "אך בארץ-הקודש יושב 'ויזניצער רבי', נצר וחוטר מגזע דז'יקוב, שחרו את פניו והפצירו לישועה".

"הכי הוה. הוריי ארזו מטלטליהם ופקדו את הבית הגדול אשר בבני-ברק. "רבי קדוש", פרץ אבי בבכי תמרורים, "מכל משפחתי הענפה נותרתי בודד וגלמוד, אין עוד איש בעולם הנושא את שם משפחתי. שרדנו אני ורעייתי את התופת הנאצית, והרי אני בן חמישים שנה, זוגתי בת מ"ה, ואין זכר למו..." ה"ישועות משה" נשא אליו עיניים חומלות ויען: "לפקודת השנה, בעזר הק-ל, תחבקו בידכם בן זכר. אך בקשה אחת לי אליך, תנאי בל יעבור. במלאת שלש שנים לעולל, הביאוהו אליי לגזוז מחלפות ראשו!".

ידע ה"ישועות משה", כי אחרת לא יעטרו תלתלי הפאות את ראשו של הצאצא ולא של דורותיו אחריו...

"בן-זקונים זה, אני הוא" - נשנק קולו של האיש. "כאשר ניבא כן היה, ובמלאת לי שלש שנים גזז הרבי מויזניץ שערות ראשי והסממן היהודי עיטר את לחיי. ה'אור המקיף' גונן על ה'אור הפנימי', ובעוד ששכניי צעדו בגאון אל האוניברסיטה המקומית לא ידעו הוריי את נפשם. וכי כיצד ישתלב בנם על תגלחתו התמהונית בחברה המתחדשת. באין מנוס, שילחוני למוסד תורני, משם לישיבה, ומאז ואילך היתה הדרך קצרה להיראות כאשר רואה הנך במו-עינ"ך"...

כהיום מפעיל יהודי זה מרכז תורני תוסס במחוז הנידח, בית-הכנסת שהקים בעשר אצבעותיו שוקק חיים ומנגינת הגמרא העריבה נשמעת בחללה תמידין כסדרן...

"תמונה זו - הצביע היהודי על הקיר - צולמה כאשר באתי אל הרבי הגדול עם פירות טיפוחיו - הלא הוא בני מחמדי בן השלש, לגזוז שערותיו של דור נוסף, חוליה נוספת על טהרת הקודש!"...

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אכי"ר.

עטרות של שבלים

פלאות ופרפראות

ברכה שמכפילה את עצמה

(מעטשינג בלע"ז)

כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ לַה' בִּפְקֹד אֹתָם וגו' (ל, יב).

בספר "דברי יחזקאל" להרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע (בפרשתנו) מביא מה שנדברו יראי ה' איש אל רעהו, רבינו הק' מראפשיץ זי"ע עם הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע, אודות עשיר אחד, וזה לשונו:

"כתב בעל הטורים וזה לשונו: 'ונתנו אם תקראנו למפרע יהיה גם כן ונתנו, לומר לך כל מה שאדם נותן לצדקה יוחזר אליו, ולא יחסר לו בשביל זה כלום', עכ"ל.

"ומעשה רב, שהרה"ק רבינו מנחם מענדל מרימנוב זלה"ה בירך לאיש אחד שיהיה עשיר, והיה גביר אדיר מופלג. ושאל אותו הרה"ק רבינו נפתלי מראפשיץ זלה"ה, היתכן ליתן עושר מופלג כזה לאיש אחד. השיב לו הרב הק' מהר"מ זלה"ה, אני ברכתי אותו סתם בעשירות, והוא בעל צדקה גדול, ותיבת 'ונתנו' הוא למפרע גם כן 'ונתנו', לכן כמו שהוא נדבן גדול בלי גבול, יתנו לו מן השמים גם כן בלי גבול.

"והנה יש טענה ליצר הרע לטעון שלא ירבה לתת צדקה, באמרו כי בקושי גדול בא לו הכסף, וכמעט יסתכן האדם בנפשו עבור מעות בעברו ימים ונהרות וקור וחום לא יעצרוהו, ויומם ולילה לא יניח להרויח ממון בעמל רב, למה יתן מעותיו בחנם. לזה אמר הכתוב 'כופר נפשו להשם', שידע האדם שבזה שירבה בצדקה, יפדה נפשו אצל ה' מחטאיו שהרבה לפשוע, כמו שנאמר (דניאל ד, כד) 'וחטאך בצדקה פרוק', וגו'..".

מי יעמוד בסוד קדושים

וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיָּצַר אֹתוֹ בַּחֶרֶט וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מַסֵּכָה וגו' (לב, ד).

בספר "זכותא דאברהם" מובא בשם הרה"ק רבי אברהם מפאריסוב זי"ע:

"סיפר, כי חסיד אחד היה מתמרמר מאד לפני רבו, הלא בעת שישראל יצאו ממצרים היו במעלה ומדריגה גבוה מאד ואיך עשו את העגל, והרבי השיב לו בדרך שאלה: 'איך הדין אם יחסר אות אחת בתורה? והשיב החסיד שהתורה פסולה, ושאלו עוד: 'אם כן, אם יחסר תיבת עגל מן התורה?', והשיב החסיד: 'בוודאי פסולה', ואז אמר לו: 'אם כן אתה רואה שעבודה-זרה שלהם הוא לנו תורה, שאם יחסר עבודה-זרה שלהם פסולה כל התורה".

מה שרק לא יעשה המנהיג - תמיד יהיו עליו טענות

וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה הַרְחֵק מִן הַמַּחֲנֶה וְקָרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה כָּל מְבַקֵּשׁ ה' יֵצֵא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר מִחוּץ לַמַّחֲנֶה (לג, ז).

בספר "עשר צחצחות" (מערכת ו - ראפשיץ) מביא מאמר נפלא משמיה דרבינו הק' מראפשיץ זי"ע, וזה לשונו:

"בשמו של רבינו נפתלי, שהיה מפרש 'ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש השם' (תהלים קו, טז), כי משה רבינו ע"ה היה מתבודד במועדיו - 'ומשה נטה אהלו מחוץ למחנה', ולא היה מעורב עם הבריות. ומדתו של אהרן היה רודף שלום ועושה שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, אבל כך אופיה של אומה זו, כי בכל עת ימצאו מקום להתנגד לאדם גדול מורם מעם. וזה 'ויקנאו למשה במחנה' - פירוש, על אשר נטה אהלו מחוץ למחנה והתבודד באהלו ולא בא למחנה ישראל להתערב ביניהם, ולאהרן התנגדו על היותו מעורב עם הבריות ומתערב בין אדם לחבירו, ואמרו כי לא נאה לפניו מנהג זה רק עליו להיות קדוש ה' מובדל ומופרש מכל בני אדם, ודברי פי חכם חן".

לתגובות הערות והארות: 10atarot@gmail.com • מרכז מוסדות דז'קוב בא"י רח' האיילות 20, גבעת זאב